

References:

1. Goremikina Yu.V. "The effectiveness and quality of social services in the context of evaluation and standardization [Efektivnist i yakist socialnih poslug u konteksti ocinyuvannya ta standartizaciyi]." *Scientific works of the Scientific Research Institute*. 4 (2015): 56–68. Print.
2. Dubich K.V. "Mechanisms of public administration of quality of social services in Ukraine [Mehanizmi derzhavnogo upravlinnya yakistyu socialnih poslug v Ukrayini]." *Collection of scientific papers of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. 1 (2014): 119–134. Print.
3. Ilyash O.I. "Strategic guidelines of the state policy of Ukraine towards improving the quality of social services [Strategichni oriyentiri derzhavnoyi politiki Ukrayini v napryami pidvishennya yakosti socialnih poslug]." *Journal of the European Economy*. 11(2) (2012): 215-227. Print.
4. Sopko R.I. "Services for the elderly in Ukraine [Poslugi lyudyam pohilogo viku v Ukrayin]." *Uzhgorod University Scientific Bulletin. Pedagogy. Social work*. 27 (2013): 188–191. Print.
5. Stefanova O.A. "Implementation of the state social policy of support for the elderly among war veterans and children [Realizaciya derzhavnoyi socialnoyi politiki pidtrimki osib pohilogo viku sered veteraniv i ditej vijni]." *Public administration theory and practice*. 3(30) (2010): 315-322. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532751
УДК 351:338

*Лопушинський І. П., д.держ.упр., проф.,
заслужений працівник освіти України, ХНТУ, м. Херсон*

*Lopushynskyi I., Doctor of sciences of state administration, Professor, Head
of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Kherson
National Technical University, Honored Worker of Education of Ukraine, Kherson*

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКАЩОДО РОЗВИТКУ
ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА: ОГЛЯД СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ
В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЇЇ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ**

**STATE POLICY ON DEVELOPMENT OF ANIMAL HUSBANDRY
AREA: OVERVIEW OF WORLD PRACTICEIN THE CONTEXT OF ITS
APPLICATION IN THE UKRAINIAN REALITIES**

У статті розглянуто питання державної політики щодо розвитку галузі тваринництва, визначено особливості реалізації державної підтримки галузі тваринництва, досліджено світову практику функціонування механізму державної підтримки галузі тваринництва. Доведено, що в Україні потенційні можливості галузі мають значну перевагу над її сучасним станом. Показано, що формування раціональної структури виробництва галузі тваринництва дозволить вирішити питання внутрішньогалузевих деформацій сільського господарства, сприяючи забезпеченню продовольчої безпеки України.

Ключові слова: *світовий досвід, державна політика, державне регулювання, державна підтримка, механізми державного управління, сільське господарство, галузь тваринництва.*

The article deals with the issues of state policy on the development of the livestock industry, defines the peculiarities of the implementation of state support for the livestock industry, explores the world practice of functioning of the mechanism of state support of the livestock industry. It is proved that in Ukraine the potential of the industry has a significant advantage over its current state. It is shown that the formation of a rational structure of production of the livestock industry will solve the issue of intra-branch deformations of agriculture, contributing to ensuring food security of Ukraine.

Keywords: *world experience, public policy, state regulation, state support.*

Постановка проблеми. Як відомо, надійне продовольче забезпечення населення за рахунок власного виробництва має важливе стратегічне значення і тим самим визначає головну функцію державної політики, оскільки від цього залежить зміцнення не тільки продовольчої, але й національної безпеки країни у цілому. У той же час результативність державної політики щодо розвитку галузі тваринництва безпосередньо залежить від ефективності дії механізмів її реалізації. Тваринництво – важлива галузь сільського господарства, значення якої визначається високою часткою у виробництві валової продукції, рівнем забезпечення населення ключовими продуктами харчування (молоком, м'ясом та яйцями), а промисловості – сировиною. Динаміка розвитку галузі характеризується негативними моментами — за останні десятиріччя поголів'я сільськогосподарських тварин скоротилося в 4 рази. Саме тому підтримка цієї галузі сільського господарства – першочергове завдання держави, вирішення якого сприятиме не тільки допомозі аграріям, а й вирішенню завдань забезпечення продовольчої безпеки, задоволення потреб населення в потрібних продуктах харчування, добробутунації та нарощування експортного потенціалу України. Як відомо, провідні країни світу розглядають продовольчу безпеку як важливу умову забезпечення внутрішньої соціальної й політичної стабільності країни та досягнення її зовнішньої економічної незалежності. Тільки такий підхід, як засвідчує практика, зможе забезпечити як стабілізацію, так і нарощування виробництва сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів та сприятиме безпосередньо поліпшенню рівня і якості споживання населення згід-

но із науково обґрунтованими нормами [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній державноуправлінській літературі надається достатньо уваги розкриттю проблематики адаптації агропродовольчої політики зарубіжних країн, у тому числі і в галузі тваринництва, до вимог сучасної ринкової економіки. Водночас, чимало питань щодо визначення шляхів застосування в Україні світового досвіду державного регулювання розвитку агропродовольчого комплексу в умовах потреби інтеграції країни до світового продовольчого ринку ще залишаються недостатньо дослідженими.

Зауважимо, що проблематика аналізу світового досвіду державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу та визначення шляхів його використання у вітчизняній практиці певною мірою висвітлено в працях зарубіжних та вітчизняних учених, зокрема Л. Абалкіна, В. Бодрова, А. Гальчинського, О. Демченка, С. Майстро, О. Могильного, О. Овчинникова, О. Онищенко та ін. Останнім часом до питань державної політики щодо галузі тваринництва, зокрема застосування світового досвіду зверталися О. Лаврук [1-3], Я. Піцур [4], О. Супрун [5], О. Сенишин [4] та ін.

Водночас у їхніх та інших наукових розвідках більшою мірою акцентується увага на застосуванні світового досвіду щодо всього агропродовольчого комплексу і меншою – щодо галузі тваринництва.

Постановка завдання. Саме тому метою нашої статті й стало визначення основних напрямів державної політики щодо розвитку галузі тваринництва через призму використання світового досвіду, зважаючи на потребу формування ефективної системи продовольчої безпеки України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає О. Супрун, державне регулювання галузі тваринництва покликане збалансувати інтереси виробників, споживачів та держави, а державна підтримка — забезпечити достатній рівень рентабельності для розширеного відтворення, стимулювання виробництва, створення підґрунтя для стабілізації ситуації в галузі. Наразі виробники відчують незавершеність процесу щодо:

- формування інституційно-правої бази регулювання їх діяльності;
- інформаційно-консультаційного забезпечення діяльності в частині надання повної інформації про ринкові ціни та застосування способів отримання державної підтримки;
- формування інвестиційно-інноваційного клімату [5].

В умовах масштабних соціальних трансформацій, держави європейських країн, взаємодіючи з багатьма суб'єктами політичного процесу, вимушені розробляти досконалу державну політику з метою спрямування її на ефективне розв'язання суспільних проблем, що виникають, особливо тих із них, котрі стосуються галузі тваринництва і піддаються безпосередньому впливу бізнесових структур та громадян, що переслідують свої цілі і

особисті інтереси.

У всіх європейських країнах тваринництво є важливою галуззю не тільки за своїм значенням в аграрній економіці для стабільного функціонування країни, але й за обсягами виробництва продукції, оскільки завдячуючи сприятливому природному середовищу й ефективному господарюванню практично всі країни повністю забезпечують власні потреби й експортують значні обсяги тваринницької продукції.

У сільській місцевості європейських країн виробництво значної кількості продукції тваринництва виробляється товаровиробниками на малих за розмірами фермах, що забезпечують їхню продовольчу безпеку. Окрім цього, державна політика скеровується на максимальне задоволення споживчих потреб і прагнень громадян цих держав. Саме тому в основі сформованої політики кожної держави віднаходять місце не тільки базові інтереси громадян, але й стратегічні потреби суспільства на відповідному етапі розвитку держави, висловлені політичними лідерами й елітою у формі основних принципів та стратегічних цілей, що мають відповідну суспільну підтримку.

Слід зазначити, що обов'язковими заходами в програмах державної політики країн ЄС є цілеспрямований процес удосконалення племінних і продуктивних якостей тварин на основі інтенсивного використання світових генофондів, інтеграція товаровиробників з переробними підприємствами, державне стимулювання ферм, що співпрацюють із світовими лідерами в галузі тваринництва, використання ефективних енергозберіжних технологій утримання худоби, високий рівень селекційної роботи, годівля худоби високоякісними кормами [1].

Можна спостерігати щорічне збільшення поголів'я великої рогатої худоби на тваринницьких фермах країн Європейського Союзу. Зокрема, за даними Євростату 2017 р. у державах членах ЄС утримувалося 4,3 млн. голів великої рогатої худоби, а це на 7,3% більше порівняно з 2016 р. [1]. Водночас в Україні ці показники склали у 2016р. 3,7 млн. голів, у 2017р. – 3,5, у 2018р. – 3,3 млн. голів, а це відповідно на 5,7 і 10,8% менше [2].

Більшість поголів'я скотарського напрямку сконцентровано в Аргентині, Бразилії, Індії, Китаї, США, Росії. Наразі молочне скотарство в більшій своїй кількості розміщується в промисловорозвинених країнах Північної Америки, Європи і Новій Зеландії, а також у країнах Австралії, Балтії, Білорусі, Данії, Нідерландах, Росії, Фінляндії. Водночас на велику рогату худобу припадає більше 30% світового виробництва м'яса, основними ж виробниками і постачальниками світового ринку яловичини є Австралія, Бразилія, Нідерланди, Канада, США, Аргентина [3].

Найбільше м'ясного поголів'я великої рогатої худоби розводять у Латинській Америці (Аргентина, Бразилія, Мексика, Уругвай) і Східній Африці (Ефіопія), а поголів'я овець і кіз – у країнах Південно-Західної і Південної Азії (Іран, Індія, Пакистан, Туреччина). Уряди цих, як і багатьох

інших, країн забезпечують підтримку виробників тваринницької продукції, здійснюють їх стимулювання та поліпшення генетичних ознак стада. Розвитку свинарства найбільше значення надається в Бразилії, Німеччині, Польщі, Росії, Україні, а вівчарству в Австралії, Аргентині, Новій Зеландії, Казахстані, Монголії, Туреччині, Росії, Уругваї та ін. [1].

Заслуговує на увагу те, що державною політикою європейських країн передбачено процес інтенсивного розвитку органічних тваринницьких ферм (щорічний приріст складає 10%), де виробляється органічна тваринницька продукція. Зокрема, значна кількість органічних ферм, що розводять велику рогату худобу, яка щороку зростає на 12,6% (2017 р. утримувалося 788,6 тис. голів), знаходиться в Німеччині. У Франції на органічних фермах поголів'я великої рогатої худоби 2017 р. зросло на 13,3% і склало 649,9 тис. голів, Австрії 422 тис. голів. Водночас на органічних фермах Данії поголів'я великої рогатої худоби збільшилося на 21,6% (199,9 тис. гол.), а дійних корів на 22,1% (71 тис. гол.). Принагідно слід зазначити, що лише в п'яти країнах ЄС (Польщі, Румунії, Угорщині, Словаччині, Сполученому Королівстві) поголів'я худоби та екологічних корів на органічних фермах значно скоротилося [2].

Слід наголосити, що загальна політика Європейського Союзу в галузі тваринництва має суттєві переваги для європейських фермерів, оскільки в заходах державної політики різних європейських країн акцентується увага на розробленні програм сприяння державою розвитку фермерських господарств з метою підвищення їх конкурентної спроможності, фінансовій підтримці (надання субсидій) їх виробників продукції, забезпеченні різними видами ресурсів. Принагідно зауважимо, що в положенні Європейського Союзу державну допомогу в принципі заборонено, оскільки цей процес спроможний вплинути на вільну конкуренцію, надати переваги підприємствам, галузям економіки перед конкурентами на європейському внутрішньому ринку, проте як виняток субсидії законодавчо допускаються при організації належного контролю.

Європейський досвід реалізації політики свідчить, на скільки вона результативна, оскільки залежить від рівня активності й участі громадськості та бізнесу у вирішенні соціально-економічних та економічних проблем країн ЄС. Державна політика цих країн спрямовується на державну підтримку аграрного сектору за допомогою різного роду інструментів (субсидій, дотацій і пільг) та на забезпечення функціонування системи сільськогосподарського кредитування, що має свою специфіку в різних країнах.

Зокрема, у Великій Британії фермерським господарствам надаються державні субсидії, оскільки тут не функціонує спеціалізована система аграрних кредитів, тоді як у Німеччині і Франції – створені спеціалізовані установи кредитування фермерів. У Франції фермерам надаються субсидії на підвищення ефективності виробництва, підтримку родючості земель, компенсаційні виплати за виконання роботи у районах із несприятливими

природними умовами [3].

Нами встановлено, що економічно високорозвиненою країною є Бельгія, яка має ефективну галузь сільського господарства, де важливу роль у виробництві високопоживної продукції відіграє тваринництво (м'ясо-молочне скотарство, птахівництво), що розвивається в приватних фермерських господарствах усіх регіонів. У результаті країна майже повністю забезпечує своє населення потрібними продуктами харчування, обсяги ж виробництва молока значно більші за його внутрішню потребу. Водночас бельгійські фермери залишаються незадоволеними (претензії висловлюються керівним інститутам Євросоюзу та Єврокомісії) станом і перспективами свого економічного і соціального добробуту, попри зважену державну політику (має високий рівень централізації на загальноєвропейському рівні ЄС) у цій сфері діяльності, доступність банківських кредитів для розвитку фермерства, забезпеченість модернізованою сільськогосподарською технікою та сучасними передовими технологіями виробництва продукції.

Нами встановлено, що Німеччині належить друге місце серед країн ЄС за обсягом виробництва продукції тваринництва, розвиток якого відбувається на невеликих сімейних фермерських господарствах. Уряд ФРН надає фермерам такі види підтримки: допомогу, які стосується скасування обмежень щодо землі, виведеної з виробничого користування для вирощування на ній фуражних культур для годівлі тварин; здійснює авансові платежі або дострокові виплати державних субсидій, авансові виплати державної допомоги регіонам з несприятливими в них умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва; надає державні субсидії підприємствам в умовах ризику банкрутства. Тут принагідно слід зауважити, що структуровані програми державної допомоги застосовуються з дозволу Єврокомісії лише в непередбачуваних ситуаціях та збитковості господарств.

Здебільшого в заходах державної політики ФРН передбачається надання державою допомоги соціального спрямування окремим споживачам, гуманітарної – при виникненні різного роду катастроф та субсидій менш конкурентоспроможним господарствам з метою захисту тварин і прав споживачів, попередження ризиків та вирівнювання значних коливань цін на тваринницьку продукцію. Окрім цього, заходи стимулювання розвитку фермерських господарств передбачають використання диференційованої (залежно від рівня доходу) системи оподаткування та кредитування з метою підтримки інвестиційної діяльності (використання раціональних норм праці, поліпшення умов життєдіяльності фермерів). Між тим у регіонах з несприятливими кліматичними умовами держава визначає погашення 5% за кредитом, в інших – 3%, а пільгове кредитування практикується лише для молоді, котра бажає розпочати свій бізнес не тільки в галузі тваринництва, але й в інших сферах.

Сільське господарство (значна частина його перебуває у приватній

власності) Польщі орієнтоване на здійснення експорту (10% від загального його обсягу). Особливою популярністю користуються маленькі приватні сільськогосподарські господарства, що спеціалізуються на виробництві одного виду продукції. Завдяки вступу Польщі до ЄС польські аграрії, які демонструють поступову динаміку зростання виробництва, отримали значні європейські доплати за різнобічну діяльність в аграрному секторі. Допомога аграрним працівникам надається через Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), створений для здійснення цієї діяльності Агентством реструктуризації і модернізації сільського господарства (ARiMR), який на безпосередні виплати аграріям (особливо молодим фермерам для ведення власного бізнесу) 2017р. отримав від банку майже 4 млрд. євро. Заслуговує на увагу пільгове кредитування аграрного сектору, оскільки в цьому разі кожен підприємець може сплатити лише 3%, а решту суми по відсотковій ставці банку повертає держава.

Державною політикою передбачаються європейські грошові виплати фермерам за вирощування окремих видів культур і за утримання поголів'я високопродуктивної худоби. Зокрема, за кожну корову польський фермер 2017 р. отримав допомогу в розмірі понад 75 євро, за козу 16 євро. Зазвичай власники тваринницьких ферм не завжди можуть бути впевненими в стабілізації цін на свою продукцію через виникнення ризиків її втрати. Саме тому польські аграрії отримують допомогу від держави і за заподіяний збиток через несприятливі погодні умови, від стихійного лиха та інших зовнішніх чинників (урагани, заморозки, хвороби, пожежі).

Водночас польською владою розробляються різні заходи для того, щоб сільськогосподарська продукція, особливо тваринницька, ставала більш конкурентною на світових горизонтах, оскільки ціни на неї регулює ринок, а тенденції, що характерні для світових ринків і ринку ЄС, спостерігаються також і в Польщі.

Слід зазначити, що нині на сільське господарство Нідерландів припадає 10% економіки країни. Здебільшого ця країна посідає важливі позиції на світовому ринку як одна із основних експортерів (до Німеччини, Бельгії, Великої Британії, Італії і Франції) сільськогосподарської продукції, оскільки обсяг експорту м'яса, молочної продукції, овочів і фруктів 2017р. склав 80 млрд. євро (18% від загального експорту країни).

Отже, основними пріоритетами державної політики в розвитку тваринництва є його інноваційний розвиток, поліпшення умов утримання й годівлі тварин, зростання їх продуктивності, використання відновлюваних джерел енергетики тощо. Широке впровадження знайшла програма гарантування державою частини позики, що надається фермерам (малим і середнім підприємцям, проте насамперед молодим фермерам у віці до 39 років) як субсидії, що в обов'язковому порядку мають бути використані цілеспрямовано (інвестовані в будівництво тваринницьких ферм, підтримку виробництва органічної продукції, технічне і мобільне обладнання).

Сільське господарство Франції визначає приватне землеволодіння, у складі якого один мільйон фермерських і приватних сільськогосподарських підприємств, а за обсягом виробництва продукції (щорічний експорт складає понад 40 млрд. євро) країна посідає перше місце в Західній Європі і третє місце у світі [1].

Державна політика країни спрямовується на поліпшення умов праці і життя фермерів, збереження їхніх доходів, регулювання витрат виробництва, закупівельних цін на молоко і м'ясо та доходів, що підпадають під оподаткування. Особливе значення надається кредитному забезпеченню та механізму дії пільгових кредитів, який базується на принципі державного погашення банком різниці між договірною процентною ставкою і ставкою пільгової позики, що надається кожному фермеру. Окрім цього, фінансова допомога фермерам (майже 17% від загального бюджету) надається також Євросоюзом через Єдину сільськогосподарську політику [3].

Нині Австралія є лідером (посідає четверте місце в числі світових експортерів) на ринку країн ЄС, оскільки об'єднує 19 країн-виробників сільськогосподарської продукції, частка яких складає 20% (тваринницької продукції майже 11%) світового експорту. Значний обсяг (до 68%) вартості продукції сільського господарства припадає на тваринництво, де 14% від усього світового поголів'я складають вівці, котрі забезпечують 9% усього світового виробництва вовни. У країні основними виробниками тваринницької продукції є фермерські господарства, яким державною політикою передбачено фінансову підтримку (короткострокові кредити за низькими відсотковими ставками, гранти) з метою компенсації збитків спричинених природними або техногенними чинниками. Однак, дотації уряду надаються лише тоді, коли збитки, пов'язані із стихією природи, має більшість господарств у регіоні. Для фермерів урядом практикується також податкові пільги, система спеціальних платежів та імпорتنих мит [2].

Зазвичай політикою передбачається фінансова підтримка галузей тваринництва і рослинництва у країнах ЄС, що здійснюється через систему прямих платежів, котрі є основними в межах Загальної сільськогосподарської політики (ЗСП). За 2013-2017рр. бюджет таких виплат складав 252 млрд. євро (у середньому на одного фермера припадає 3300 євро (допускаються розбіжності у фактично витрачених сумах для дрібних фермерських господарств). Основними складовими прямих платежів є базовий прямий платіж (для підтримки оброблюваної землі в належному стані та утримання тварин), екологічний платіж (виробникам органічної продукції), розмір якого складає 30% від загального бюджету ЗСП, який доступний для прямих платежів та добровільні спільні платежі (для держав, що бажають зберегти виробництво окремих культур або поголів'я худоби (молочного і м'ясного напрямку) [1].

Галузь тваринництва постійно домінує в загальному обсязі прямих платежів, особливо при організації процесу випасання худоби (платежі

складають майже 55% від доходу фермерів ЄС), зокрема у Великій Британії цей показник складає 69% (практично прямі платежі балансуються з розміром чистого доходу фермерського бізнесу). Меншою за розміром є підтримка свинарства, птахівництва і вівчарства, оскільки ці галузі потребують використання менших розмірів землі.

Поряд із прямими платежами держави-члени ЄС отримують (загальний обсяг на 2014-2020рр. складає 95 млрд. євро) цілеспрямоване фінансування (для фермерів, які підтримують екологічні програми, займаються виробництвом органічної продукції, особливо в районах з природними обмеженнями) в рамках існуючої політики для програм розвитку сільських районів (РСР). Принагідно слід зазначити, що таку політику спрямовано на надання допомоги (на комерційні, екологічні цілі) для забезпечення інноваційного розвитку фермерських господарств, однак отримані кошти не повинні використовуватися з метою підвищення прибутковості фермерських господарств.

Особливо важливими заходами в державній політиці для більшості держав-членів ЄС є розв'язання агроекологічного питання для РСР (у Великій Британії ця компонента складає 19%, Англії – 70%). Слід зазначити, що в більшості районів тваринникам, насамперед виробникам яловичини і м'яса овець, надаються бюджетні кошти для обслуговування пасовищ. Окрім цього, фермерам надається підтримка (відповідно до ЗСП), що сприяє захисту якості тваринницької продукції відомих брендів (Melton Mowbray, Валлійська баранина, сир Горгонзола, іспанський сир Cabrales і ін.) та просування її (наприклад, молока в Данії, Ірландії, Франції та Великій Британії) для споживання на внутрішніх і зовнішніх ринках з тією метою, щоб європейські фермери виробляли більший асортимент органічної продукції та отримували дохід [2].

Можна побачити, що при виробництві яловичини, баранини і м'яса кіз фермери отримують (у межах ЗСП) значно вищі доходи, порівняно із інтенсивними галузями свинарства і птахівництва, які більшу частку своїх доходів мають від прямих платежів. Між тим нині систему підтримки, зокрема добровільні спільні виплати, в основному зорієнтовано на розведення молочної і м'ясної худоби, ніж на свиней і птицю. Сьогодні спостерігається та ситуація, коли молочний сектор підтримується не тільки основними прямими платежами (віддзеркалюють минулі обсяги виробництва) і добровільними спільними платежами (підтримка поточного виробництва), але й спеціальним фондом (визначений комісією ЗСП) з метою оплати фермерам вимушеного скорочення обсягів виробництва молока в умовах різкого зниження світових цін.

Можна побачити, що за останні роки загальне поголів'я корів у країнах ЄС зменшилося на 7,5%. Найбільша кількість поголів'я корів утримується в таких країнах ЄС, як Франція (31,6%), Польща (23,1%) і Італія (18,9%). За цей період різко зменшилося поголів'я корів у Естонії,

Фінляндії, Румунії, Словенії та низці інших країн. Водночас найбільша частка допомоги в її загальній сумі по ЄС надавалася Польщі – 18,4% і Франції – 16,3%, а найменша – Естонії (0,2%) і Мальті (0,2%). Однак, у розрахунку на одну корову найбільшу допомогу отримали такі країни, як Фінляндія, Угорщина, Румунія і Мальта, а найменшу – Бельгія, Франція і Італія, тоді як в середньому по ЄС вона склала 71,4 євро [3].

Для того щоб стимулювати збільшення обсягів виробництва тваринницької (особливо молочної) продукції, політикою країн ЄС передбачено сукупні платежі (100 фунтів стерлінгів на одну корову). Поряд з цим ЗАП передбачається державам-членам ЄС використовувати до 8% свого бюджету для прямих платежів з метою фінансування пов'язаних платежів та додатково 2% для вирощування білкових культур, які є цінними складовими кормового раціону худоби. Зазвичай гнучким інструментом, що сприяє заохоченню розвитку певних видів фермерства у чітко визначених місцях, є парні платежі (в основному застосовуються в Шотландії для підтримки розвитку м'ясних порід тварин і вівчарства) та пов'язані платежі – для підтримки розвитку молочного стада корів у Франції.

Слід зазначити, що держави – члени ЄС, що беруть участь у програмі з виробництва молока і молочних продуктів (у числі перших Велика Британія), розробляють стратегію, яка визначає досягнення цілей щодо пропонування безоплатного або субсидованого молока і молочних продуктів. Окрім цього, стратегія включає заходи з пропаганди здорового харчування та заохочення споживання молока.

Суттєва увага державною політикою держав-членів ЄС надається в галузі тваринництва в межах Програми розвитку сільських районів заходам, що спрямовуються на підтримку:

- органічного землеробства (здійснюються додаткові виплати на гектар, (окрім основних прямих платежів) фермерам, котрі вирощують органічну продукцію з метою компенсації падіння прибутковості);

- фермерів при виробництві тваринницької продукції в районах з природними обмеженнями;

- мінімальних ринкових цін на яловичину, м'ясо овець, молоко і молочні продукти, але не на свинину та птицю (підтримка захищає від ризику ринкового спаду ціни, а не допомагає її встановлення);

- фермерів, які практикують використання агроекологічних схем (поліпшення зберігання гною з метою скорочення викидів шкідливих речовин з тваринницьких ферм;

- залучення інвестицій (за рахунок капітальних вкладень, що покривають частину витрат) з метою підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств та поліпшення екологічних показників;

- переробної промисловості та виробництва органічних продуктів [2].

Неодмінною умовою забезпечення стійкої системи функціонування

тваринництва в країнах Європейського Союзу є спрямування їх державної політики на реалізацію моделі його інноваційно-інвестиційного розвитку. При цьому при ухваленні рішень щодо інноваційної спрямованості сільськогосподарської політики в країнах ЄС забезпечується взаємне погодження політиків і зацікавлених у цьому процесі сторін з метою досягнення більш стійких систем розвитку тваринництва.

Наразі сформована політика країн ЄС щодо інноваційної моделі розвитку сільського господарства, а відповідно – і галузі тваринництва, знаходить своє втілення в стратегії «Європа 2020», де знайшли своє відбиття взаємопов'язані між собою чинники зміцнення економіки: інтелектуальний (базується на знаннях і інноваціях), стійкий (передбачається ефективно використання ресурсів, конкурентоспроможність), всеохопний (забезпечення суспільної і територіальної узгодженості).

Відповідно до основної стратегії Європейською комісією запропоновано для країн – членів ЄС розробити свої національні стратегії, що безпосередньо пов'язані з інноваційною діяльністю, відповідно до державної політики їх розвитку. Визначено передумови для поліпшення доступу до фінансування інновацій та кількісні орієнтири реалізації запропонованої стратегії (на інвестиції в науку та інтелектуальний розвиток передбачається витратити 3% валового продукту ЄС).

Результати нашого дослідження дали можливість виявити інноваційні моделі і найбільш успішні практики здійснення державної політики в забезпеченні сільського розвитку різних країн ЄС і світу, державної підтримки дрібного виробника і ферм сімейного типу, максимальне задоволення потреб і прагнень фермерів, просування їхньої традиційної продукції і тваринницької продукції на ринках.

Тривалий час певних змін зазнавала і державна політика в Україні, особливо під впливом досвіду політики Європейського Союзу, де високорозвинені країни є головними суб'єктами-учасниками глобальних економічних процесів, оскільки демонструють загальні принципи і наукові підходи не тільки до формування державної політики, але й різних сфер суспільної діяльності, особливо у тваринництві.

В Україні державним органам влади слід було б скористатися багатим досвідом країн – членів ЄС щодо проведення державної політики (за принципом інноваційної моделі) з метою забезпечення ефективного розвитку тваринництва. Встановлено, що курс на розвиток економіки країни за інноваційною моделлю було проголошено досить давно (14.06.1994р.) Угодою (набула чинності 01.03.1998р.) про партнерство і співробітництво між Європейським співтовариством та Україною і підкріплена стратегією про інтеграцію України до Європейського Союзу.

Водночас дотепер в Україні не повністю враховуються принципи (базові, організаційно-технічні, процедурні і інформаційні), стандарти (забезпечення законності, прозорості і контролю, активізації участі індивідів,

обов'язковості і своєчасність виконання рішень) та рекомендаційні положення Ради Європи (РЄ) і Європейського Союзу, а також мало береться до уваги багатий досвід провідних європейських країн щодо залучення приватних юридичних осіб до виконання завдань і окремих повноважень органів публічної адміністрації.

Підписання Угоди сприяє модернізації державної політики України відповідно до європейських норм і цінностей, формує нові сприятливі передумови для інтеграції політики розвитку сільського господарства (органічне виробництво, впровадження інновацій, підтримка підприємницьких ініціатив малого і середнього виробника, який нині став пріоритетом державної політики) та сільського розвитку, оскільки лише в сільській місцевості дрібні товаровиробники (фермери) виробляють значну кількість сільськогосподарської (8,7% від її загального обсягу), зокрема тваринницької (6,4%), продукції, що забезпечує поповнення (за даними вибіркового опитування на 52,3%) не тільки сімейного бюджету, але й продовольчої безпеки країни [2].

Викладене вище зумовлює потребу напрацювання рекомендацій щодо державної політики сприяння розвитку тваринницького сектору, створення сприятливого нормативно-правового клімату, здійснення підтримки та підвищення якості тваринницької продукції через важелі соціально-економічного характеру.

Виходячи із позицій обраного курсу, основним джерелом розвитку країни і економічного зростання виробництва повинні були стати нові наукові знання (основа інноваційного розвитку) та їх продукування й ефективне застосування в усіх сферах суспільної діяльності. Однак, дотепер чинним законодавством не визначено основні аспекти розвитку національної інноваційної системи та не конкретизовано її структуру. Означене показує непослідовність і неповну досконалість державної політики та потребує імплементації інтегрального підходу до розв'язання низки проблем сільського господарства та активізації відродження й розвитку тваринництва. Разом із тим, в Україні процес є досить багатограним і тривалим) вироблення державної політики піддається впливу змін, які постійно виникають в економічній і політичній сферах діяльності, що безпосередньо впливає на розвиток тваринництва на інноваційній основі. Неодмінною вимогою для запозичення досвіду країн ЄС та забезпечення переходу України на європейську модель розвитку є запровадження принципу інформаційної відкритості органів державної влади та їх повної взаємодії із суспільством.

Висновки. Зазначене вище дає підстави говорити, що сприятливі природно-кліматичні та земельні умови, наявність трудових ресурсів (з урахуванням світового досвіду) переконують, що тваринництво має великий потенціал і в Україні. За наявності дієвих механізмів та інструментів державного регулювання є всі підстави вважати, що цей потенціал буде реалізовано в недалекій перспективі. Подальші дослідження порушеної на-

ми в статті проблеми вбачаються в дослідженні державної політики України щодо розвитку тваринництва на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Лаврук О.В. Відродження тваринництва та його роль у розвитку аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 17. С. 36-41.
2. Лаврук О.В. Державна політика сприяння інвестиційного забезпечення розвитку тваринництва України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 130-134.
3. Лаврук О. Державне регулювання розвитку тваринництва. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. Вип. 1. С. 72-76.
4. Піцур Я., Сенишин О. Використання світового досвіду державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу як напрямку забезпечення продовольчої безпеки України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 131-140.
5. Супрун О.М. Державне регулювання галузі тваринництва. *Агросвіт*, 2016. №13-14. С. 3-6.

References:

1. Lavruk, O.V. "The revival of animal husbandry and its role in the development of agricultural enterprises [Vidrodzhennya tvarynnytstva ta yoho rol u rozvytku ahrarnykh pidpryyemstv]". *Agrosvit* 17 (2018): 36-41. Print.
2. Lavruk, O.V. "State policy of promoting investment support for the development of animal husbandry in Ukraine [Derzhavna polityka spryyannya investytsiynoho zabezpechennya rozvytku tvarynnytstva Ukrayiny]". *Investytsiyi: praktyka ta dosvid* 4 (2019): 130-134. Print.
3. Lavruk, O. "State regulation of animal husbandry development [Derzhavne rehulyuvannya rozvytku tvarynnytstva]". *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnya* 1 (2019) : 72-76. Print.
4. Pitsur Ya., Senyshyn O. "Using world experience of state support for the development of the agro-food complex as a direction of ensuring food security of Ukraine [Vykorystannya svitovoho dosvidu derzhavnoyi pidtrymky rozvytku ahroprodovolchoho kompleksu yak napryamu zabezpechennya prodovolchoyi bezpeky Ukrayiny]". *Naukovyy visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav* 2 (2012): 131-140. Print.
5. Suprun, O.M. "State regulation of the livestock industry [Derzhavne rehulyuvannya haluzi tvarynnytstva]". *Agrosvit* 13-14 (2016): 3-6. Print.